

ARCHIVUM ANATOLICUM (ArAn)	13/2	2019	145-172
----------------------------	------	------	---------

LA(HU)WAZANTIYA: TİCARİ VE DİNİ BİR MERKEZİN TARİHÇESİ VE LOKALİZASYONU

TOLGA PELVANOĞLU*
ORCID: 0000-0001-7436-6687

Makale Bilgisi

Başvuru: 29 Ekim 2019

Kabul: 29 Kasım 2019

Article Info

Received: October 29, 2019

Accepted: November 29, 2019

Öz

MÖ. 2.binyılda Anadolu'da dikkat çeken kentlerden biri olan Lawazantiya kenti, Asur Ticaret koloni çağı belgelerinde ve Hitit Belgelerinde sıklıkla yer alır. Kentin lokalizasyonu henüz kesin değildir ve bu konuda bilim insanlarının farklı görüşleri bulunmaktadır. Fakat yazılı belgelerden anlaşıldığı kadarıyla kentin Kizzuwatna bölgesi içinde yer aldığı ve kentin Orta Anadolu'dan güneye ve Kuzey Suriye bölgesine açılan yollar üzerinde yer aldığı bilinmektedir. Lawazantiya kenti, Asur Ticaret Koloni Çağı'nda yazılı belgelerde "Luhuzatia" olarak belgelenir ve ticari içeriğe sahip metinlerde yer alır. Buna karşın Hitit çiviyazılı belgelerinde ise, "Luhuzatia", "La(hu)wazantiya" ve "Lawazantiya" yazımlarıyla yazılı belgelerde yerini alır. Lawazantiya'nın Hitit belgelerinde sıklıkla Dini Metinlerde ve Ritüel Metinlerinde yer aldığı bilinir. Bu

* Araş. Gör. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Hititoloji Anabilim Dalı D Blok 1. Kat
05, Laleli/İstanbul, tlgpelvanoglu@gmail.com

metin gruplarının yanı sıra kentin Tarihi Metinlerde, Askeri Metinlerde, Annel metinlerinde de sıklıkla geçtiği bilinmektedir. Metinlerden anlaşıldığı kadarıyla kent, Hitit Devleti'nde önemli bir Kült merkezi idi ve bazı ritüeller Lawazantiya kentinde yapılır. Yapılan bu çalışmada Lawazantiya kentinin daha çok Hitit Dönemi'nde ki önemine vurgu yapılacak ve kent için önerilecek olan lokalizasyon teklifleri değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: La(hu)wazantiya, Kizzuwatna, Hitit Tarihi, MÖ. İkinci Binyıl.

Abstract

La(hu)wazantiya: History and Localization of a Commercial and Religious Center

The city of Lawazantiya which is one of the taking attention cities in Anadolu at the 2. Thousands B.C. The localization of the city isn't certain yet and the scientists have different views on this subject. However, it is understood from the written documents that the city is located in the Kizzuwatna region and the city is located on the roads from the Central Anatolia to the South and the Northern Syria. The city of Lawazantiya is documented as "Luhuzatia in the documents in the Assyrian Trade Colonies Period and takes place in is in the texts with commercial content. On the other hand, the documents of the Hittite cuneiform, "Luhuzatia", "La(hu)wazantiya "and "Lawazantiya", writing takes place in cuneiform documents. In the Hittite documents, Lawazantiya is often known to be involved in religious and ritual Texts. In addition to these text groups, it is known that the city is frequently used in historical, military texts and annals. As it is understood from the texts, the city was an important cult center in the Hittite Kingdom and many ritual were held in the city of Lawazantiya. In this study, the importance of the city of Lawazantiyain the Hittite Period will be emphasized and the localization offers (views) to be suggested for the city will be evaluated.

Key Words: La(hu)wazantiya, Kizzuwatna, Kingdom of the Hittites, 2nd Millenium BC.

1. KENTİN TARİHÇESİ¹

Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda² Anadolu coğrafyası Asurlu tüccarlar vasıtasıyla, tarihi devirlere girmiştir. Bu dönemde Anadolu'da yer alan bazı kentler önemli ticaret merkezleri olarak ön plana çıkar. Bu kentler arasında Kaneş³, Puruṣhaddum⁴, Hattuṣ⁵, Şamuha⁶, Şalahşuwa⁷, La(hu)wazantiya gibi kentler yer alır. La(hu)wazantiya kentinin faaliyetlerine, MÖ 2. Binyıla ait çiviyazılı belgelerde sıklıkla rastlanılır. Kentin iskân tarihi incelendiğinde, kentte yerleşiminin Asur Ticaret Kolonileri Çağı'ndan itibaren başladığı ve Geç Hitit

-
- ¹ Makalenin hazırlanışı sırasında yardımlarını ve desteklerini benden esirgemeyen hocalarım Doç. Dr. Meltem-Alparslan, Doç. Dr. Metin Alparslan'a; meslektaşlarım Araş. Gör. Dr. Fatma Kaynar'a, M.A. İrem Şükran Nogay'a, Burcu Özer'e, Dr. Faruk Akyüz'e teşekkürü bir borç bilirim.
- ² Asur Ticaret Kolonileri Çağı, Asur ile Anadolu arasında yaklaşık olarak MÖ 1920-1750 yılları arasında gerçekleşen organize ticaret, Asur kralları Erişum ile İşme-Dagan arasındaki yedi kralın hâkimiyet yıllarını kapsayan dönemdir. Ticaret Şamşi-Adad dönemi öncesinde 30-40 yıl süre ile kesintiye uğrar. Fakat Şamşi-Adad döneminde tekrar canlanır. Ticaretin Anadolu'da oluşturduğu en önemli merkez ise, Kayseri yakınlarında yer alan Kültepe/Kaniş'dir. Bu kentte, Asurlu tüccarların dükkânlarının, yaşam alanlarının bulunduğu büyük bir Pazar yeri (Karum) oluşturulmuştur. Kültepe Aşağı Şehir'de bir yangının ayırdığı iki tabakada (II ve Ib) kazılarla ortaya çıkarılan Asur kökenli çeşitli maddi kültür öğeleri ve 20 bin civarında çiviyazılı tablet bu sürecin en zengin koleksiyonlarıdır. Bkz. Kemalettin Köroğlu, *Eski Mezopotamya Tarihi*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2006), 103-105; L. Gürkan Gökçek, *Asurlular*, (Ankara: Bilgin Kültür ve Sanat Yayınları, 2015), 48-65; Marc Van De Mieroop, *A History of the Ancient Near East ca 3000-323 BC.*, (Malden: Blackwell Publishing, 2004), 85-91; Cahit Günbattı, *Harsamma Kralı Hurmeli'ye Gönderilen Mektup ve Kaniş Kralları/ The Letter sent to Hurmeli King of Harsamma and the Kings of Kaniş*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.)
- ³ Khaled Nashef, *Die Orts- Gewässernamen der altassyrischen Zeit (Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes= RGTC 4)*, (Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag, 1991), 65-69; Trevor Bryce, *The Peoples and Places of Ancient Western Asia The Near East from the Early Bronze to fall of the Persian Empire*, (New York: Routledge, 2009), 365-366; Kent hakkında detaylı bilgi almak için bkz. Tahsin Özgüç, *Kültepe Kaniş/Neša The earliest international trade center and oldest capital city of the Hittites*, (İstanbul: The Middle Eastern Culture Center in Japan, 2003); Cahit Günbattı, *Kültepe-Kaniş Anadolu'da İlk Yazı, İlk Belgeler*, (Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2012)
- ⁴ Nashef, *Die Orts- Gewässernamen der altassyrischen Zeit*, 29-31; Bryce, *The Peoples and Places*, 567-568.
- ⁵ Nashef, *Die Orts- Gewässernamen der altassyrischen Zeit*, 57; Bryce, *The Peoples and Places*, 298-304; Olof Pedersén, *Archives and Libraries in the Ancient Near East 1500-300 B.C.*, (Maryland: Bethesda, 1998), 44-56. Kent hakkında detaylı bilgi için bkz. Andreas Schachner, *Hattuscha auf der Suche nach Grossreich der Hethiter*, (München: C.H. Beck Verlag, 2011)
- ⁶ Bryce, *The Peoples and Places*, 615; V. Müller-Karpe, A. Müller-Karpe "Kayalıpınar/Kayalıpınar", Meltem Doğan-Alparslan – Metin Alparslan (ed.), *Hittiter Bir Anadolu İmparatorluğu/ Hittites an Anatolian Empire*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013,) 282-287.
- ⁷ Bryce, *The Peoples and Places*, 611.

Dönemi'ne kadar devam ettiği bilinmektedir⁸. Çiviyazılı belgelerde sıklıkla belgelenen Lawazantiya kenti hakkında Kültepe, Boğazköy, Maşat Höyük⁹ ve Ugarit¹⁰ arşivlerinden bilgi alınır. Ayrıca MÖ. I. binyıla ait bir Asur belgesinden de kent hakkında bilgi alınır. Kent genellikle Asur Ticaret Kolonileri Çağı belgelerinde “*Luhuzatiya, Luhuzutiya, Luhazatiya, Luhusatiya*” yazımıyla, Hitit belgelerinde “*Lahuwazantiya, Luhuzzantiya, Lawazantiya*” yazımları ile belgelenir. Bu belgelerin dışında bir Ugarit metninde¹¹ “*Lwsnd*” ve Yeni Asur krallarından III. Salmanassar (MÖ 858-824) dönemine ait belgelerde¹² ise “*Lusanda*” yazımıyla yazılı belgelerde yerini alır.

La(hu)wazantiya kenti, Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda genellikle “*Luhuzatia*” yazımıyla çiviyazılı belgelerde yerini alır. Bu yazım formunun dışında kent, “*Luhuzutia*”, “*Luhazatia*” ve “*Luhusatia*” şeklinde yazılı belgelerde yerini aldığı görülür¹³. Çiviyazılı belgelerin verdiği bilgiler doğrultusunda kentin Koloni Çağı'nda önemli bir ticaret merkezi olduğu anlaşılır. Bu dönemde Anadolu'nun siyasi yapısı ele alındığında, her kentte olduğu gibi Luhuzatia kentinde de “*rubaum*” ünvanıyla bilinen bir yönetici¹⁴ ve “*ekkallum*” olarak bilinen bir saray olduğu anlaşılır¹⁵.

⁸ Turgut Yiğit "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", *Belleten* LXI, (1997): 1.

⁹ Arşiv ve kent hakkında bilgi için bkz. Sedat Alp, *Hethitische Briefe aus Maşat-Höyük*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1991); Pedersen, *Archives and Libraries*, 57-59.

¹⁰ Ugarit kenti Suriye'de Lazkiye yakınlarında Akdenize kıyısı bulunan bir liman kentidir. Kent hakkında detaylı bilgi için bkz. Gabriel Saadé, *Ugarit Métropole Cananéenne*, (Beirut: Imprimerie Catholique, 1979); Pedersén, *Archives and Libraries*, 68-80; Itamar Singer, *A Political History of Ugarit*, (Leiden-Boston-Köln: Brill, 1999); Jacques Freu, *Historie Politique Du Royaume D'Ugarit*, (Paris: Université de Paris I, 2006)

¹¹ Bkz. Juan Antonio Belmonte Marín, *Die Orts und Gewässernamen der Texte aus Syrien im 2. Jt. V. Chr.*, (*Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes= RGTC 12/2*), (Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2001), 176; Pierre Bordeuil-Dennis Pardee, *A Manual of Ugarit*, (Indiana: Eisenbrauns, 2009), 239-240.

¹² RIMA 3 A.0.102.10: iv. 26; A.0.102.11: rev. 6'; A.0.102.16: 145.

¹³ Giuseppe F. Del Monte ve Johann Tischler, *Die Orts- Gewässernamen der Hethitischen Texte*, (*Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes= RGTC 6*), (Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert, 1978), 237-238; Giuseppe F. Del Monte, *Die Orts- Gewässernamen der Hethitischen Texte*, (*Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes= RGTC 6/2*), (Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert, 91); Turgut Yiğit, *Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine*, 1.

¹⁴ “A-su ru-ba-um ša Lu-hu-sa-di-a” bkz. Turgut Yiğit, “Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine”, 2.

¹⁵ Gojko Barjamovic, *A Historical Geography of Anatolia in the Old Assyrian Colony Period*, (Copenhagen: Museum Tusculanum Press, 2011), 133-142.

Luhuzatia kentinin, Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nın önemli kentlerinden olan Kaneş kenti istikametine giden yol üzerinde olduğu Kültepe tabletlerinden öğrenilir¹⁶. Luhuzatia'nın Hur(a)ma¹⁷ kentine oldukça yakın bir bölgede olduğu bilgisine ulaşılır¹⁸. Birbirlerine yakın mesafede olan Luhuzatia ve Hur(a)ma kentlerinin idari ve adli yönden birbirleriyle ilişkili olduğu düşüncesi kabul edilir. Kültepe tabletlerinden anlaşıldığı kadarıyla Asurlu tüccarlar ile Luhuzatia kentinde başlayan problem, Hur(a)ma kentinde devam eder ve bu kentin yargılama yetkisi altında sonuçlanır¹⁹.

Luhuzatia kentinin adının geçtiği bir diğer Koloni Çağı metninde İmdilüm, Ennam-bēlum ve Aššur-Sulūli isimli üç Asur tüccarı, bir başka tüccar olan Puzur-Aššur isimli bir tüccara kaçakçılık ile ilgili bir uyarı mektubu gönderir. Pūšūkēn adlı tüccar, gelen bu uyarı mektubunun ardından kaçakçılıktan dolayı yakalanır ve hapse atılır. Pūšūken'in hapse atılmasında etkili rol oynayan ve muhtemelen Kaneş kraliçesi olduğu düşünülen²⁰ kişi, Luhuzatia, Hur(a)ma, Şalahšuwa kentlerinin yöneticilerine haber göndererek kaçakçılığa karşı önlem almalarını ister²¹. Anadolu'da hapishaneye ilişkin bilinen ilk kayıtlardan bir tanesi olan bu Koloni Çağı metninin verdiği bilgiler doğrultusunda, Luhuzatia, Şalahšuwa ve Hur(a)ma'nın merkezi otoritelerinin kraliçenin talimatlarına uyması gerektiği, bu üç şehrin Kaneş kentine karşı yükümlülüklerinin olduğu anlaşılır²².

Asurlu tüccarlar, Koloni Çağı'nda Anadolu'da sıklıkla yün ticareti yapmıştır. Yün ticareti yaptıkları kentlerden biri de Luhuzatia kentidir. Kent, koloni çağı metinlerinden anlaşıldığı kadarıyla meteor demiri ve yün ticareti

¹⁶ Nashef, *Rekonstruktion der Reiserouten*, 5.

¹⁷ Giuseppe F. Del Monte ve Johann Tischler, *Die Orts- Gewässernamen der Hethitischen* 124-125; Giuseppe F. Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen*, 43-44.

¹⁸ Nashef, *Rekonstruktion der Reiserouten*, 5.

¹⁹ Albrecht Goetze, *Kizzuwatna and The Problem of the Hittite Geography*, (New Haven: Yale University Press, 1940), 73; Turgut Yiğit, "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", 3.

²⁰ Turgut Yiğit, "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", 3.

²¹ Paul Garelli, *Les Assyriens en Cappadoce*, (Paris: Maisonneuve, 1963), 113; Turgut Yiğit, "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", 3.

²² Turgut Yiğit, "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", 3.

ile de oldukça ünlü bir ticaret merkezidir²³. Mektuplardan anlaşıldığı kadarıyla Pūšūken ve Šū-İstar yaptıkları yazışmada, yünün Luhuzatia’da verilmesi konusunda birbirlerini bilgilendirdikleri anlaşılır²⁴. Tabletlin ilgili satırlarının çevirisi şu şekildedir: “*Sen babamsın, sen beyimsin. Yaz, Luhušaddia’da yünü versinler*”²⁵. Bir başka Kültepe metninde de Luhuzatia/Luhušaddia şehri yine yün ticareti yapılan kent olarak belgelenir²⁶. Bu belgelerin dışında, bir diğer Kültepe metninde Luhuzatia kentinin yünü, tüccarın hissesi olarak kaydedilmiştir. Metnin ilgili satırı şu şekildedir: “*Benim hissem (olarak) Luhušaddia yününü orada versinler.*” Ayrıca Kültepe metinlerinden anlaşıldığı kadarıyla, yapılan bir ticarete, kentten 5335 mina (yaklaşık olarak 2.660 kg) yün alındığı bilgisine ulaşılır²⁷.

Kent, Hitit belgelerinde Anadolu’nun güneyinde, yaklaşık olarak Antik dönemde Kilikya ve günümüzde Çukurova olarak bilinen Kizzuwatna Bölgesi’nin²⁸ önemli bir merkezi olarak yazılı belgelerde yerini alır²⁹. Kent, Eski Hitit Dönemi’nde³⁰ genellikle La(hu)wazantiya olarak belgelenir.

²³ Turgut Yiğit, “Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya’nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine”, 4; Barjamovic, *A Historical Geography*, 133-140.

²⁴ Esmâ Öz, *Kültepe Metinleri Işığında Eski Anadolu’da Tarım ve Hayvancılık*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014), 117.

²⁵ Öz, *Kültepe Metinleri Işığında*, 117.

²⁶ Öz, *Kültepe Metinleri Işığında*, 117.

²⁷ Günbattı, *Kültepe-Kaniş*, 69.

²⁸ Kizzuwatna, MÖ ikinci binyılda hem bir coğrafi terim hem bir siyasi oluşum olarak yazılı belgelerde yerini alır. Kizzuwatna Devleti’nin bir dönem bağımsız bir devlet olduğu, Hitit, Alalah ve Mısır arşivlerinden öğrenilir. Yaklaşık olarak günümüz Çukurova bölgesinde yer alıp, Hitit Devleti ve Alalah krallığı ile Paritetik nitelikte antlaşmalar yapar. Ayrıca MÖ ikinci binyılda Önasya’nın önemli güçlerinden olan Mittani Devleti ve Mısır ile diplomatik ilişkiler kurmuştur. Kizzuwatna Bölgesi ve Devleti hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Goetze, *Kizzuwatna and The Problem*; Richard Beal, "The History of Kizzuwatna and the Date of the Sunašura Treaty", *Orientalia* 55, (1986): 424-445.; Paulo Desideri - A. Margherita Jasink, *Cilicia Dall’etadi Kizzuwatna alla conquista macedone*, (Torino: Le Lettere, 1990); Jacques Freu “De L’indépendance À L’annexion Le Kizzuwatna et le Hatti aux XVIe et XVe siècles avant notre ère”, *La Cilicie: Espaces et Pauvoirs Locaux Actes de La Table Ronde Internationale Istanbul 2-5 Novembre 1999*, Institut d’etudies anatoliennes Georges Dumézil-İstanbul, İstanbul, 2001, 13-30 ; Ahmet Ünal ve Serdar Girginer, *Kilikya-Çukurova ilk Çağlardan Osmanlılar Dönemine Kadar Kilikya’da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji*, (İstanbul: Homer Yayınları, 2007); Tolga Pelvanoğlu, “MÖ İkinci Binyılda Kizzuwatna’nın Tarihi ve Tarihi Coğrafyası” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2017.) Ayrıca Kizzuwatna Devleti’nin kralları ve çağdaşları hakkında bilgi almak için bkz. fig.1.

²⁹ Bkz. Fig. 2.

³⁰ Eski Hitit Dönemi, Hitit Tarihi’nde kral I. Hattuşili (MÖ 1650-1620)-Telipinu (1525-1500) arasına tarihlendirilen bir dönemdir. Bkz. Hasan Peker, “Suriye Üzerinde Hitit Hâkimiyetinin Kurulması: M.Ö. II. Binyılda Eski Yakındoğuda Süper Güçler ve Küçük

Yukarıda görülen yazımı dışında kent “Luhuzzantiya” ve “La(hu)wazantiya” yazımlarıyla da çiviyazılı belgelerde yerini alır. Hitit Devleti’nin ilk kralı olarak kabul edilen I. Hattuşili (MÖ 1650-1620)³¹ döneminde Urşu³² kuşatmasının anlatıldığı metinde, kent kralın kuşatmayı yönettiği bir komuta merkezi olarak ve “Luhuzzantiya” yazımıyla belgelenir.

Urşu Kuşatması CTH 7³³

21-23: *Kral, Şanda’yı Luhuzzantiya’ya çağırdı ve kral, Kargamışlı adamın kölesi hakkında sordu: “Ülke ne şekilde konuşuyor?”- O şöyle (cevapladı): “Eğer Urşu mahvolursa, köle elimize geçecek. Şimdi onların (düşmanın) köleleri dağlarda oturuyor (ve) gözlüyorlar.*

I. Murşili (MÖ 1620-1590) dönemine tarihlendirilen bir başka belgede kent, I. Hattuşili Dönemi’nde olduğu gibi bir komuta merkezidir ve

Devletler” (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2009); Hasan Peker, "Hitit Devleti'nin Uluslararası İlişkileri ve Politik Enstrümanları: Savaş ve Diplomasi/International Relationships and Political Instruments of the Hittite State: War and Diplomacy", Meltem Doğan-Alparlan – Metin Alparlan (ed.), *Hittitler Bir Anadolu İmparatorluğu/ Hittites an Anatolian Empire*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013), 64-78. Ayrıca Hitit tarihinin kronoloji ve tarihlendirme problemleri hakkında detaylı bilgi almak için bkz. Belkıs Dinçol, "Über die Probleme der Absoluten Datierung der Herrschaftsperioden der Hethitischen Könige nach den philologischen und glyptischen Belegen, Strukturierung und Datierung in der Hethitischen Archäologie/Structuring and Dating in the Hittite Archaeology", *Byzas* 4, (2006): 19-32.

³¹ Yapılan bu çalışmada Kizzuwatna Bölgesi’nde yer alan La(hu)wazantiya Kenti’nin, rekonstrüksiyonu Eski Asur Belgelerinden ve Hitit Belgeleri üzerinden yapılmıştır. Hitit Dönemi’ni kapsayan tüm tarihlendirmeler kalibre edilmiş Orta Kronoloji’ye göredir. Bkz. Peker, “Suriye Üzerinde Hitit Hâkimiyetinin Kurulması”; Peker, “Hitit Devleti’nin Uluslararası İlişkileri ve Politik Enstrümanları: Savaş ve Diplomasi”, 64-84.

³² Atilla Engin “Urşu/Urşum için bir Lokalizasyon Önerisi: Gaziantep-Kale Höyüğü”, Süleyman Özkan - Halime Hürüylmaz - Atilla Türker (ed.) *Samsat’tan Acemhöyük’e Eski Uygarlıkların İzinde Aliye Öztan’a Armağan / From Samosata to Acemhöyük Trailing the Ancient Civilizations Studies Presented to Honour of Aliye Öztan*, (İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 2017), 87-101.

³³ CTH 7= KBo 1.1 bkz. Hans Gustav Güterbock, "Die Historische Tradition und ihre Literarische Gestaltung bei Babyloniern und Hethitern bis 1200", *Zeitschrift für Assyriologie* 44, (1938): 45-149; Annelies Kammenhuber, "Die Hethitische Geschichtsschreibung", *Saeculum* 9, (1958): 136-155; Aharon Kempinski, *Syrien und Palästina (Kanaan) in der letzten Phase der Mittelbronze IIB-Zeit (1650-1570 v. Chr)*, (Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1983), 33-41; Gary Beckman "The Siege of Ursu Text (CTH 7) and Old Hittite Histography", *Journal of Cuneiform Studies* 47, (1995): 23-34.

aynı şekilde yazılı belgelerde “Luhuzzantiya” yazımıyla yerini alır. Telipinu Fermanı’nda ise kent “La(hu)wazantiya” yazımıyla belgelenir.

Telipinu Fermanı³⁴

Öy. 2 § 24

17-22 Haşšuwa³⁵’ya sefere gittim. Ve Haşšuwa’yı tahrip ettim. Birliklerim Zizzilipa³⁶ kentindeydi. Zizzilipa kentinde savaş oldu. Ben Kral, La(hu)wazantiya kentine geldiğimde, Lahha [bana düşman]oldu ve La(hu)wazantiya kentini ayaklandırdı. Tanrılar onu elime koydular.

Metin incelendiğinde, Kral Telipinu (MÖ 1525-1500) tahta geçtikten sonra Haşšuwa’ya sefere çıktığı ve bu kenti ele geçirdiği, Hitit ordusunun Zazlipa/Zizzilippa kentinde olduğunu ve bu kentte de bir savaş yapıldığı bilgisine ulaşılır. Metnin devamında kralın La(hu)wazantiya kentine geldiği ve burada “Lahha” isimli bir kişinin şehri kışkırttığını öğrendiği anlaşılır. Kralın bunun üzerine kentte düzeni tekrar sağladığı bilgisine ulaşılır³⁷. Ayrıca bu dönemde Kral Telipinu, Kizzuwatna kralı İşputahşu ile eşitlik ilkesine dayanan bir antlaşma yapar³⁸. Yukarıda ele alınan Telipinu Fermanı’ndan anlaşıldığı kadarıyla Kizzuwatna Bölgesi’nin önemli kentlerinden olan La(hu)wazantiya kenti bu dönemde Hittitlerin kontrolü altındadır. Hitit çiviyazılı belgelerin³⁹ verdiği bilgiler doğrultusunda, Hitit Devleti’nin sınırları bu dönemde, günümüz Çukurova Bölgesi’nde olduğu

³⁴ Bkz. Inge Hoffmann, *Der Erlass Telipinus*, (Heidelberg: C. Winter, 1984)

³⁵ Del Monte ve Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 36-37; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 35.

³⁶ Del Monte ve Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 516.

³⁷ Turgut Yiğit, “Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya’nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine”, 6; Horst Klengel, *Geschichte des Hethitischen Reiches*, (Leiden: Brill, 1999), 79-85; Trevor Bryce, *Kingdom of the Hittites*, (Oxford: Oxford University Press, 2005), 104.

³⁸ CTH 21= KUB 4.76, KUB 31.81, KUB 31.82, KBo 19.36, KBo 19.37. Çeviri için bkz. Elena Devecchi, *Trattati Internazionali ittiti*, (Brescia: Paideia Editrice, 2015), 63-65. Antlaşma hakkında detaylı bilgi için bkz. Freu, “De L’indépendance À L’annexion Le Kizzuwatna et le Hatti aux XVIe et XVe siècles avant notre ère”, 15-17; Bryce, *Kingdom of the Hittites*, 104-106; Theo van den Hout, “Hitit Krallığı ve İmparatorluğu’nun Kısa Tarihi / A Short History of the Hittite Kingdom and Empire”, Meltem Doğan-Alparslan-Metin Alparslan (ed.), *Hittitler Bir Anadolu İmparatorluğu/ Hittites an Anatolian Empire*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013), 26; Ünal ve Girginer, *Kilikya-Çukurova*.126-127.

³⁹ CTH 19, CTH 20, CTH 21.

bilinen Kizzuwatna Devleti'ni kapsamayacak şekilde Fırat Nehri'nin kıyısına kadar ulaştığı düşünülür⁴⁰.

Eski Hitit Dönemi'nin belgeleri dışında kent, Orta Hitit Dönemi'ne⁴¹ ait belgelerde de yerini alır. Tokat-Zile yakınlarında yer alan Maşat Höyük'ten çıkan HKM 96 numaralı çiviyazılı belgede La(hu)wazantiya kenti “*La(hu)wazantiya*” yazımıyla Hitit çiviyazılı belgelerinde yerini alır⁴².

HKM 96

17-22: Ü[lkelerin ordu]ları, Yukarı Ülke'nin, İşhupitta'nın⁴³, Şakadunuwa⁴⁴ [Dağı]'nın [], Şanahuitt[a]⁴⁵ Ülkesi'nin, Tupazziya⁴⁶ Ülkesi'nin, Lahuwazantiya Ülkesi'nin, İşuwa Ülkesi⁴⁷'nin, Yukarı Ülke'nin⁴⁸ [ord]uları her ne ise, hepiniz harekete geçin.

-
- ⁴⁰ Klengel, *Geschichte des Hethitischen Reiches*, 79-85; Bryce, *Kingdom of the Hittites*, 104.
⁴¹ Orta Hitit Dönemi Kral Tahurwaili (MÖ 1500-?)–II./III. Tuthaliya (MÖ 1380-1355) arası tarihlendirilen bir dönemdir. Bkz. Alfonso Archi, Middle Hittite–“Middle Kingdom”, Gary Beckman - Richard Beal - Gregory McMahon (ed.), *Hittite Studies in Honor of Harry A. Hoffner jr. on occasion of his 65th Birthday*, (Winona Lake Indiana: Eisenbrauns, 2003), 1-13; Peker, "Hitit Devleti'nin Uluslararası İlişkileri ve Politik Enstrümanları: Savaş ve Diplomasi", 64-78.
⁴² Transliterasyon ve Çeviri için bkz. Alp, *Hethitische Briefe aus Maşat-Höyük*, 298-301.
⁴³ Kentin Orta Anadolu'da yer aldığı düşünülür. Lokalizasyon teklifleri için bkz. Del Monte ve Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 146-147; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 53.
⁴⁴ Şakkadunuwa Dağı'nın Orta Anadolu'da yer aldığı düşünülür. Lokalizasyon teklifleri için bkz. Del Monte ve Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 331; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 133; Alp, *Hethitische Briefe aus Maşat-Höyük*, 32, 200-201, 300-301, 254-255.
⁴⁵ Kartapaha yakınlarında olduğu düşünülür. Bkz. Del Monte ve Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 345.
⁴⁶ Kentin Orta Anadolu'da yer aldığı düşünülür. Lokalizasyon teklifleri için bkz. Del Monte ve Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 441; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 174.
⁴⁷ Bkz. Del Monte ve Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 154-155; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 57.
⁴⁸ Detaylı bilgi için bkz. Del Monte ve Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 293-294; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 117; Metin Alparslan, "The Upper Land: Borders of a Political and Geographical Landscape", Metin Alparslan (ed.), *Places and Spaces in Hittite Anatolia I: Hatti and the East Proceedings of an International Workshop on Hittite Historical Geography in İstanbul, 25th-25th October 2013*, (İstanbul: Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, 2017a), 177-185.

Metinden anlaşıldığı kadarıyla, Yukarı Ülke'de⁴⁹ yer alan ve bu coğrafyaya yakın olan tüm ülkeler silâh altına alınmaktadır. Kizzuwatna Ülkesi'nde yer aldığı bilinen La(hu)wazantiya kenti de asker gönderen kentler arasındadır.

La(hu)wazantiya kenti, İmparatorluk Dönemi⁵⁰ krallarından III. Hattuşili 'ye (MÖ 1267-1237) ait belgelerde sıklıkla geçer. Hitit kralı III. Hattuşili tahta geçmeden önce Kizzuwatna'lı bir rahip olan La(hu)wazantiya İştari'nin rahibi Pentipşarri'nin kızı, İştari râhibesi Puduhepa ile evlenir. Kraliçe Puduhepa, Hitit İmparatorluğu'nda oldukça etkin rol alır. Firavun II. Ramses ile mektuplaşan Puduhepa'nın bugün ele geçmemiş olan Gümüş Tablet üzerine yazdırılan barış antlaşmasında, Kral III. Hattuşili ile beraber mührü yer alır⁵¹.

Kentin, Hitit Devleti yıkıldıktan sonra da devam ettiği bilinmektedir. Yeni Asur krallarından III. Salmanassar (MÖ858-824) tarafından düzenlenen Anadolu seferlerinin ele alındığı metinde kentin adı "*Lusanda*" olarak geçer. Bu seferlerde Asur kralı, Fırat nehrini aşar ve Geç Hitit krallarına teslim olmaları yönünde çağrıda bulunur. Geç Hitit kralları, Asur krallarının bu çağrısına olumlu yanıt vermez. Bunun üzerine III. Salmanassar, Amanos Dağları'nı aşar ve Lusanda, Kisuatni ile diğer bazı şehirleri hâkimiyeti altına alır⁵².

2. DİNSEL ÖNEMİ

La(hu)wazantiya kenti, Hitit çiviyazılı belgeler incelendiğinde, kentin önemli bir kült merkezi olduğu anlaşılır. Kizzuwatna kökenli bir ritüel

⁴⁹ Detaylı bilgi için bkz. Del Monte ve Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 293-294; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 117; Bryce, *The Peoples and Places*, 742; Alparslan, "The Upper Land: Borders of a Political and Geographical Landscape", 177-185.

⁵⁰ Hitit İmparatorluk Dönemi I. Şuppiluliuma (MÖ 1355-1322)-II. Şuppiluliuma (MÖ 1202-) yılları arasını kapsayan dönemdir. Detaylı bilgi için Bkz. Klengel, *Geschichte Des Hethitischen Reiches* 135-309; Bryce, *Kingdom of the Hittites*, 154-357.

⁵¹ John Gargstang – Oliver Robert Gurney, *The Geography of the Hittite Empire*, (London: British Institute of archaeology at Ankara, 1959), 52; Turgut Yiğit, "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", 7; Muhibbe Darga, *Anadolu'da Kadın On Bin Yıldır Eş, Anne, Tüccar, Kraliçe*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013), 155.

⁵² RIMA 3 A.0.102.10: iv. 26; A.0.102.11: rev. 6'; A.0.102.16: 145. Turgut Yiğit, "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", 7; Köroğlu, *Eski Mezopotamya Tarihi*, 159-162.

olan Palliya Ritüeli, Kizzuwatna kralı Palliya tarafından icra edilir. Ritüelin yaklaşık olarak 13 gün sürdüğü bilinir⁵³. Metinde Lawazantiya kentinin zengin su kaynaklarına sahip olduğu ve bu öğelerden ritüel sırasında faydalandığı sonucuna varılır⁵⁴.

Kral II. Muwatalli Dönemi'nde (MÖ 1295-1272) başkent Hattuša'dan Tarhuntašša'ya taşınmasının etkisiyle Kizzuwatna kültleri ön plandadır ve Kizzuwatna kökenli olduğu bilinen Pihaššašši Fırtına Tanrısı-Muwatalli'nin koruyucu tanrısı olarak ön plana çıkar⁵⁵. Kral Muwatalli'nin, Kummanni'nin Fırtına Tanrısı için ve koruyucu tanrısı pihaššašši- Fırtına Tanrısı için bir dua metni vardır. Kummanni'nin Fırtına Tanrısı için yazılan dua metninde Kral, metni kendisi dikte ettirmektedir ve Fırtına Tanrısı'na tövbe edip, itiraf yakarışında bulunmaktadır. Ele alınan bu metinde Lawazantiya kentinin tanrıları olan "*Hašigašnawanza ve Mulliyara*" ayrıca "*Lawazantiya kentinin nehirleri dağları tanrıçaları [tanrılar]ı*" yer alır⁵⁶.

La(hu)wazantiya kentinin dinsel önemi III. Hattušili (MÖ 1267-1237) Dönemi'ne ait belgelerde daha çok öne çıkar⁵⁷. Bu durumun iki nedeni vardır: Bu sebeplerden birincisi, kraliçe Puduhepa'nın La(hu)wazantiya İstar'ın râhibesi olması, ikinci sebep ise, III. Hattušili'nin Şamuha İstar'ın râhibi olarak yetişmesi ve kendisinin de bir İstar râhibi olmasıdır⁵⁸. III. Hattušili, Kadeş Savaşı sonrasında Lawazantiya kentine gelir ve burada İstar râhibesi olan Puduhepa ile evlenir⁵⁹.

⁵³ Bkz. Gary Beckman, "The Ritual of Palliya of Kizzuwatna (CTH 475)", *Journal of Ancient Near Eastern Religions* 13, (2013): 113.

⁵⁴ Bkz. Beckman, "The Ritual of Palliya of Kizzuwatna (CTH 475)", 113-145; Carolina Ferrandi, "The Ritual of Palliya, King of Kizzuwatna (CTH 475): Some Addenda to It's Textual Reconstruction", *KASKAL Rivista di Storia, ambienti e culture del Vicino Oriente Antico*, Volume 12, (2015): 183-197.

⁵⁵ Detaylı bilgi için bkz. Itamar Singer, *Muwatalli's Prayer to the Assembly of Gods Through the Storm-God of Lightning (CTH 381)*, (Atalanta-Georgia: Scholars Press, 1996); Itamar Singer, *Hittite Prayers*, (Atalanta-Georgia: Society of Biblical Literature, 2002), 85-96; Meltem Doğan-Alparslan, *Hitit Kralı II. Muwatalli: Kişiliği ve İcraatı. Filolojik Belgeler Işığında*, (İstanbul: Ege Yayınları, 2012), 130-132.

⁵⁶ Bkz. Singer, *Hittite Prayers*, 88; Doğan-Alparslan *Hitit Kralı II. Muwatalli*, 130-132.

⁵⁷ Bkz. Heinrich Otten, *Die Apologie Hattušiliš III*, (Wiesbaden: Harrasowitz, 1981.)

⁵⁸ Bkz. Turgut Yiğit, "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", 8; Doğan-Alparslan, *Hitit Kralı II. Muwatalli*, 30-32.

⁵⁹ Bkz. Ahmet Ünal, *Hattušili III Teil I-Teil II*, (Heidelberg: Carl Winter, 1974); Otten, *Die Apologie Hattušiliš III*, 16-17.

CTH 81⁶⁰**II**

79-82: *Mısır Ülkesi'nden geri dönerken Lawazantiya'ya tanrıya kurban sunmak için gittim ve tanrıya görevimi yerine getirdim.*

III

1-8: *[ve] Râhip Pentip[*(şar)*]ri'nin kızı Puduhepa'yı tanrının isteği [il]e eş olarak aldım ve evlendik ve bize karı koca sevgisi verdi ve bizim oğullarımız ve kızlarımız oldu. Ayrıca bana Tanrıçam, Beyiçem rüyada [göründü] (ve konuştu): 'evinle beraber benim hizmetime girin!' ve tanrıya evim ile beraber [hiz]met ettim ve var ettiğimiz evimize tanrıça da katıldı ve evimiz gelişti.*

Metinden anlaşıldığı kadarıyla III. Hattuşili İstar kültüne oldukça önem verir⁶¹. Ayrıca Lawazantiya kentinin III. Hattuşili Dönemi'nde yapılan Ulmi-Teşup anlaşmasında⁶², Lawazantiya kentinin İstar'ı yemin şahidi tanrılar arasında sayıldığı görülür.

Ulmi-Teşup Antlaşması**Öy. 48'-49'**

İşığın Fırtına Tanrısı, Arinna'nın Güneş Tanrıçası, Hatti'nin Fırtına Tanrısı, Nerik⁶³'in Fırtına Tanrısı, Şamuha İstar'ı, Lawazantiya İstar'ı ve Hatti'nin bin tanrısı şahit olsunlar.

⁶⁰ Metnin transliterasyon ve çevirisi için bkz. Otten, *Die Apologie Hattuşiliş III*.

⁶¹ Bkz. Turgut Yiğit, "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", 8.

⁶² Bkz. CTH 106. II.2= KBo 50.60, Gary Beckman, *Hittite Diplomatic Texts*, (Atlanta: Scholars Press, 1996), 104-108.

⁶³ Del Monte ve Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 286-289; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 113-114; Meltem Doğan-Alparslan - Metin Alparslan - Tolga Pelvanoğlu, "Kutsal Bir Hitit Kenti Arinna ve Lokalizasyonuna Dair Bazı İpuçları", Murat Arslan - Ferit Baz, (ed.), *Arkeoloji, Tarih ve Epigrafi'nin Arasında Prof. Dr. A. Vedat Çelgin'in 68. Doğum Günü Onuruna Makaleler*, (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2017), 261-270.

III. Hattuşili'den sonra tahta geçen IV. Tuthaliya (MÖ 1237-1212) Dönemi'nde yapılan Ulmi-Teşup antlaşmasında⁶⁴, öncülü Hattuşili tarafından yapılan antlaşmada olduğu gibi La(hu)wazantiya İstar'ı, yemin şâhidi tanrılar arasında yer alır. La(hu)wazantiya kentinde İstar dışında tapınım gören diğer önemli tanrılar ise, Teşup, Hepat ve Kral II. Muwatalli'nin (MÖ 1295-1272) Pihaşaşši'nin Fırtına Tanrısına duasında geçen Haşigaşnawanza ve Mulliyara'dır⁶⁵.

3. LOKALİZASYON

Klasik dönem öncesi Anadolu Coğrafyası'nın en problemli konularından birisi şüphesiz, çok sayıda kentin, nehrin, dağın lokalizasyonunun yapılmamasıdır. MÖ II. binyıl Anadolu'sunun önem arz eden kentlerinden olan La(hu)wazantiya da lokalizasyonu kesinleşmemiş kentlerden biridir. Kentin lokalizasyonu için birçok yerleşme teklif edilmiştir⁶⁶. Bu tekliflerden Elbistan-Karahöyük⁶⁷, Tatarlı Höyük⁶⁸, Sirkeli

⁶⁴ CTH 106.II.2= KBo 4.10.

⁶⁵ Bkz Turgut Yiğit, "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", 9; Ilse Wegner, "Lahuwazantiya/Luhuzattija", *RIA* 6, (1980-1983): 435-436; Singer, *Muwatalli's Prayer to the Assembly of Gods Through the Storm-God of Lightning (CTH 381)*; Singer, *Hittite Prayers*, 85-96.

⁶⁶ La(hu)wazantiya için yapılan lokalizasyon önerileri arasında, Tanır (Yassı) Höyük, Elbistan-Karahöyük, Izgın Höyük, Tatarlı Höyük yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Del Monte ve Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte* 239; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 91; Goetze, *Kizzuwatna and The Problem of the Hittite Geography*, 71; Helmuth Th. Bossert, "Die Göttin Hepat in den Hieroglyphen-Hethitischen Texten", *Bulleten XV*, (1951): 315-332; Gargstang ve Gurney, *The Geography of the Hittite Empire*, 52-53; Turgut Yiğit, "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", 1-14; Bryce, *The Peoples and Places*, 412; Serdar Girginer, "Tatarlı Höyük Anadolu Arkeolojisi", *Aktüel Arkeoloji* 15, (2010): 74-84; Serdar Girginer, "Excavation in Tatarlı Höyük 2009-2010", *Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri* 9, (2011): 128-135; David Hawkins, Mark Weeden, "Kizzuwatna and the Europhates States: Kummaha, Elbistan, Malatya: Philology", Mark Weeden – Lee Z. Ullmann (ed.), *Hittite Landscape and Geography*, (Leiden-Boston: Brill, 2017), 281-295; Mirko Novák-Susanne Rituschauser, "Kizzuwatna: Archaeology", Mark Weeden - Lee Z. Ullmann (ed.), *Hittite Landscape and Geography*, (Leiden-Boston: Brill, 2017), 134-146.

⁶⁷ Karahöyük, Elbistan'ın 10 km. kuzeybatısında ve Izgın Köyü'nün 5 km. kuzeyinde yer alır. Höyüğün Güneybatısı'nda Hurman Suyu yer alır. Bkz. Turgut Yiğit, "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", 14; Erkan Konyar, "İlk Tunç Çağı'ndan Orta Demir Çağı'na Kadar Kahramanmaraş", F. Özdem (ed.) *Dağların Gazeli Maraş*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010), 125-157; Elbistan Karahöyük kazıları 2015 yılında tekrardan başlamıştır. Kazılardan çıkan sonuçlar hakkında bilgi almak için bkz. Bora Uysal ve Ali Çifçi, "Elbistan Karahöyük Kazısı 2015", 38. *Kazı*

Höyük⁶⁹ ve Tanır (Yassı)⁷⁰ höyük ön plana çıkar. Daha önceden belirtildiği gibi, Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda, La(hu)wazantiya kenti önemli bir Kârum'dur ve kentin Kaneş'e giden yol üzerinde olduğu bilinir. Lokalizasyon konusunda diğer önemli belge ise, Eski Hitit Dönemi krallarından ve ilk Hitit kralı olarak kabul edilen I.Hattuşili tarafından yönetilen Urşu kuşatmasıdır. Hitit kralının kuşatmayı La(hu)wazantiya kentinden komuta etmesi, bu iki kentin birbirine yakın coğrafyada olduğu düşüncesini ön plana çıkarır⁷¹. Bu bilgilerin yanı sıra II. Muwatalli ile II. Ramses arasında yapılan Kadeş Savaşı sonrasında III. Hattuşili'nin La(hu)wazantiya'ya gelmesi, bu şehrin Hattuşa'dan Suriye'ye giden yol üzerinde olduğunu gösterir⁷². Ayrıca Kizzuwatna kralı Palliya'nın Ritüeli'nde⁷³ "La(hu)wazantiya'daki yedi kaynağın temiz sularından aldı" cümlesi lokalizasyon yapılmasında aydınlatıcı bilgiler sunabilir. Metinden alınan bu bilgilere göre La(hu)wazantiya kenti, su kaynaklarının bol bulunduğu bir bölgede yer alır ve kentin yakınlarında "Tarmana"⁷⁴ ve "Alda"⁷⁵ ırmakları geçer.

H. Th. Bossert, Malatya'daki bir hiyeroglif yazıtında, Fırtına Tanrısı'na libasyon yapılan ve "kap" logogram ile gösterilen şehir adının aynı şekilde Elbistan Karahöyük'te bulunan bir hiyeroglif yazıtta da yer

Sonuçları Toplantısı 2. Cilt, (Ankara: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2017), 35-46. Bora Uysal- Ali Çifçi, "Elbistan Karahöyük Kazısı 2016", 39. *Kazı Sonuçları Toplantısı 2. Cilt*, (Ankara: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2018), 569-578; Ali Çifçi, "MÖ İkinci Binyılda Elbistan Ovası ve Çevresi", Oğuz Tekin – Mustafa Hamdi Sayar – Erkan Konyar (ed.), *Tarhan Armağanı M. Taner Tarhan'a Sunulan Makaleler*, (İstanbul: Ege Yayınları, 2013), 143-157.

⁶⁸ Serdar Girginer ve Haluk Uygur, *Toros ve Amanosların Gölgesinde Kültürlerin Buluştuğu Nokta Kilikya*, (İstanbul: Homer Kitabevi, 2014)

⁶⁹ Novák-Ritushauser, "Kizzuwatna: Archaeology", 134-146.

⁷⁰ Çifçi, "MÖ İkinci Binyılda Elbistan Ovası ve Çevresi", 143-157.

⁷¹ Turgut Yiğit, "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", 11.

⁷² Goetze, *Kizzuwatna and The Problem of the Hittite Geography*, 71.

⁷³ Detlev Groddek, "Prolegomena zum Ritual des Pallija (CTH 475)", *Hethitica XIV 25 anniversaire de la collection (1972-1997)*, (1999): 28-33; Beckman, "The Ritual of Palliya of Kizzuwatna (CTH 475)", 113-145; Ferrandi, "The Ritual of Palliya, King of Kizzuwatna (CTH 475): Some Addenda to It's Textual Reconstruction", 183-197.

⁷⁴ Tatarlı Höyük=La(hu)wazantiya eşitlemesi olduğu zaman, Mercin Deresi Tarmana Irmağı ile eşitlenebilir. Bilgi için bkz. Del Monte ve Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 553; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 211; Girginer ve Uygur, *Toros ve Amanosların Gölgesinde*, 270.

⁷⁵ Bilgi için bkz. Del Monte-Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 523; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 205.

aldığını belirtir⁷⁶. Hitit kenti La(hu)wazantiya'nın Elbistan-Karahöyük ile eşitlenmek istenmesinde ki en önemli nokta, Karahöyük'te bulunan Anadolu hiyeroglifli yazıttır. Bu yazıtta, kap şeklinde ki POCULUM.PES.*67 işareti (POCULUM) ve ülke determinatifi ile yer alır. Bossert, Hitit metinlerinde geçen “Lahhu-Lahu-Lahhuwai-Lahuwai” fiillerinin “bir şey boşaltmak, dökmek” anlamlarına geldiğini⁷⁷, ayrıca Bossert, Hitit metinlerinde *lahhu*-kelimesinin boşaltma kabı anlamına geldiğini ve yazıtta ki ülke adının “La(hu)wata(n)di” olarak okunması gerektiğini belirtir^{78 79}. Bu verilerden yola çıkan Bossert, bu ismin La(hu)wazantiya olabileceğini ifade eder ve şehirde yer alan Fırtına Tanrısı'nın hem Malatya'da hem de Karahöyük'te kutsanması gerektiğini düşünür⁸⁰.

Yiğit, kentin Kilikya'nın kuzeyinde olması gerektiğini, Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Luhuzatiya'nın Elbistan dolaylarında aranan Hur(a)ma kenti ile yakın olabileceğini ifade eder⁸¹. Ayrıca Yiğit, La(hu)wazantiya'nın yakınından geçen, Asur'dan Kaneş'e ulaşan güzergâhların⁸² ve Hititler'in Kuzey Suriye ile ilişkilerinde kullandıkları yolların bu bölgede yer alması ve

⁷⁶ Helmuth Theodor Bossert, "Die Göttin Hepat in den Hieroglyphen-Hethitischen Texten", *Bellethen* XV, (1951): 319-322; David Hawkins, *Corpus of Hieroglyphic Luwian Inscriptions, Volume. I: Inscriptions of the Iron Ages*, (Berlin-New York: Walter de Gruyter, 2000), 291.

⁷⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Ünal, *Multilinguales Handwörterbuch des Hethitischen/ A Concise Multilingual Hittite Dictionary/ Hitiçe Çok Dilli El Sözlüğü Vol. 1*, (Hamburg: Verlag Dr. Kováč, 2007), 389; Johann Tischler, *Hethitisches Handwörterbuch*, (Innsbruck: Institut für Sprachen und Literaturen der Universität Innsbruck, 2008), 99; Alvin Kloekhorst, *Etymological Dictionary of the Hittite Inherited Lexicon*, (Leiden-Boston: Brill, 2008, 511-512)

⁷⁸ Helmuth Theodor Bossert, "Die Göttin Hepat in den Hieroglyphen-Hethitischen Texten", 319-322.

⁷⁹ Hawkins, *Corpus of Hieroglyphic Luwian Inscriptions*, 291.

⁸⁰ Helmuth Theodor Bossert, "Die Göttin Hepat in den Hieroglyphen-Hethitischen Texten", 328-332.

⁸¹ Turgut Yiğit, “Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine”,13.

⁸² Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda, tüccarlar genellikle üç yolu kullanmaktadır. Bu yollardan birinci güzergâh; Asur kentinden yola çıkan tüccarlar, Dicle yatağını takip ederek, Diyarbakır, Malatya, Darende, Gürün ve Pınarbaşı'nı izleyerek Kayseri'ye varır. İkinci yol güzergâh, Asur'dan yola çıkan tüccarlar, Dicle Nehri'nin yatağını takip ederek, Cezire üzerinden Harran, Urfa, Birecik, Gaziantep, Adana ve Gülek Boğazı'ndan geçerek Kayseri'ye varır. Üçüncü güzergâh ise, İkinci güzergâhta olduğu gibi Gaziantep'e kadar gitmekte buradan kuzeye yönelerek Pazarcık, Kahramanmaraş üzerinden Elbistan'a, Sarız, Kuruçay üzerinden Pazarviran'a ve Erciyes Dağı'nın kuzeyinden Kültepe'ye ulaşmaktaydı. Bkz. Nashef, *Rekonstruktion der Reiserouten*; Metin Alparslan, *Eski Anadolu'da Ticaret (MÖ II. Binyıl)*, (İstanbul: Ege Yayınları, 2010), 13.

Karahöyük'ün hem Güneybatısı'nda Hurman suyunun yer alması sebebiyle La(hu)wazantiya-Elbistan Karahöyük eşitlemesine katılır⁸³. Yiğit ile aynı fikre sahip olan Barjamovic'te Luhuzatiya'nın Elbistan dolaylarında aranması gerektiğini düşünür⁸⁴.

Alparslan, yukarıda sayılan bilgilere ek olarak HKM 96 numaralı mektupta yer alan “*Ülkenin orduları, Yukarı Ülke'nin, İshupitta'nın, Şakkadunuwa Dağı'nın, [], Şanahuitt[a] Ülkesi'nin, Tupazziya Ülkesi'nin, Lahuwazantiya'nın, İşuwa Ülkesi'nin, Yukarı Ülke'nin [ord]uları her ne ise, hepiniz harekete geçin*” ifadesinde yer aldığı gibi Yukarı Ülke'nin orduları silâh altına çağrıldığı, dolayısıyla La(hu)wazantiya kentinin Yukarı Ülkeye yakın bir yerde olması gerektiğini dolayısıyla, La(hu)wazantiya'nın Elbistan Karahöyük olabileceğini ileri sürer⁸⁵.

Konyar, Elbistan Ovası'nın Asur Ticaret Koloni Çağı'nda Mezopotamya'dan Orta Anadolu'ya bağlanan yol güzergâhlarının birleştiği bölge olması sebebiyle ve bölgede Elbistan Karahöyük ve Tanır (Yassı) Höyük gibi Koloni Çağı malzemesi bulduran yerleşmelerin olduğunu belirterek kent in bu bölgede olabileceğini ifade eder⁸⁶. Ayrıca Konyar, Elbistan-Göksun Ovaları arasında Mama kent inin, Elbistan bölgesine yerleştirilmek istenen Hahhum⁸⁷ şehrinin, yine bu bölgelerde aranan Şalahşuwa, Timilka, Hur(a)ma gibi kentlerin bu Coğrafya'ya lokalize edilmek istendiğini belirterek⁸⁸ ve bu kentlerin Asur Ticaret Koloni Çağı'nda önemli yün ve demir ticareti yapan kentlerden olduğunu ifade eder. Meteor Demiri ve yün ticareti ile bu dönemde ön plana çıkan, daha sonra Hitit Devleti'nin önemli kentlerinden olan La(hu)wazantiya kent inin de bu bölgede olabileceğini, kent in Elbistan-Karahöyük ile lokalize edilmesi düşüncesinin ön plana çıktığını fakat Elbistan-Karahöyük kazılarında bu durumu destekleyecek arkeolojik-filolojik belgelere henüz rastlanılmadığını belirtir⁸⁹.

⁸³ Turgut Yiğit, “Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine”, 13.

⁸⁴ Barjamovic, *A Historical Geography*, 136-137.

⁸⁵ Metin Alparslan, “The Upper Land, İşuwa-Malatiya and Azzi-Hayaşa”, Mark Weeden - Lee Z. Ullmann (ed.), *Hittite Landscape and Geography*, (Leiden-Boston: Brill, 2017b), 209-219.

⁸⁶ Konyar, “İlk Tunç Çağı'ndan Orta Demir Çağı'na Kadar Kahramanmaraş”, 135.

⁸⁷ Garelli, *Les Assyriens en Cappadoce*, 1963.

⁸⁸ Konyar, “İlk Tunç Çağı'ndan Orta Demir Çağı'na Kadar Kahramanmaraş”, 135.

⁸⁹ Bölgede yer alan filolojik malzemelerin değerlendirilmesi için bkz. Hawkins-Weeden, “Kizzuwatna and the Europhates States: Kummaha, Elbistan, Malatya: Philology”, 281-295.

La(hu)wazantiya kenti için yapılan bir diğer önemli lokalizasyon önerisi ise, Girginer tarafından sistematik kazıları yürütülen Tatarlı Höyük'tür⁹⁰. Girginer, Höyük'ün bulunduğu konumun⁹¹ hem önemli güzergâhlara hem de MÖ II. ve I. binyılın önemli merkezlerine yakın olduğunu ifade eder. Höyüğün coğrafi konumunun, Alalah⁹², Tilmen/Haşsu⁹³, Oylum Höyük⁹⁴, Halep/Halpa⁹⁵, Zincirli⁹⁶, Azawatiya/Karatepe⁹⁷ gibi merkezler ile bağlantısını sağlayan yollara sahip olduğunu ifade eder⁹⁸. Ayrıca Girginer, Höyük'ün yakınlarında, Bahçe-Aslan Beli geçitlerinin yer aldığını ve bu geçitlerin Yeni Asur kralı III. Salmanassar tarafından kullanıldığını belirtir⁹⁹. Belirtilen bilgilere ek olarak Girginer, Kizzuwatna kralı Palliya Ritüeli'nde "*La(hu)wazantiya'daki yedi kaynağın temiz sularından aldı*" ifadesinin yer aldığını, Tatarlı Höyük'ün yakın çevresinde 7 adet tatlı su pınarının olduğunu, bu suların Sitadel ve Aşağı Şehir'i ortadan ayırarak Mercin Deresi'ni oluşturduğunu ve Ceyhan Nehri'nin önemli bir kolu haline geldiğini ifade eder¹⁰⁰. Höyüğün doğusunda yer alan geçitlerden Hasanbeyli-Fevzipaşa veya Bahçe geçitleri kullanılarak İslahiye Ovası'na; güneyde yer

⁹⁰ Tatarlı Höyük, Adana'nın doğusunda yer alan Ceyhan İlçesi'nin 35 km. doğusunda yer alan Mustafabeyli Beldesi'nin 5 km. kuzeyinde bulunan Tatarlı (Yedigöz/Yedioluk) köyünün yakınında yer alır. Bkz. Girginer, "Tatarlı Höyük Anadolu Arkeolojisi", 76; Girginer ve Uygur, *Toros ve Amanosların Gölgesinde*, 269.

⁹¹ Bkz. fig. 3.

⁹² Del Monte - Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 5; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 2.

⁹³ Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 96-97.

⁹⁴ Yerleşme hakkında detaylı bilgi için bkz. Atilla Engin, "Oylum Höyük için Lokalizasyon Önerisi: Ulisum/Ulis/Illis A Localisation Proposal for Oylum Höyük: Ulisum/Ulis/Illis" Atilla Engin – Barbara Helwing – Bora Uysal (ed.), *Armizzi Engin Özgen'e Armağan Studies in Honor of Engin Özgen*, (Ankara: Asitan, 2014), 129-149.

⁹⁵ Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 71-74.

⁹⁶ Kemalettin Köroğlu, "Anadolu'da ki Yeni Aşşur Dönemi Stelleri ve Kaya Kabartmaları/ Neo-Assyrian Rock Reliefs and Cuneiform Text from Anatolia", Kemalettin Köroğlu – Selim Ferruh Adalı (ed.), *Aşşurlular Dicle'den Toroslar'a Tanrı Aşşur'un Krallığı/ The Assyrians Kingdom of the God Aşşur from Tigris to Taurus*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018), 174; David Hawkins, "Die Erben des Grossreiches I", *Hethiter und ihr Reich*, (2002a): 56-62; David Hawkins, "Die Erben des Grossreiches II", *Hethiter und ihr Reich*, (2002b): 264-274.

⁹⁷ David Hawkins, "Die Inschrift des Aziwatasvom Karatepe", *Texte aus der Umwelt des Alten Testaments*, (2005): 156-159; Hawkins, "Die Erben des Grossreiches I", 56-62; Hawkins, "Die Erben des Grossreiches II", 264-274.

⁹⁸ Girginer, "Tatarlı Höyük Anadolu Arkeolojisi", 83; Girginer, "Excavation in Tatarlı Höyük 2009-2010", 128-135.

⁹⁹ Girginer, "Tatarlı Höyük Anadolu Arkeolojisi", 83.

¹⁰⁰ Girginer ve Uygur, *Toros ve Amanosların Gölgesinde*, 270; Girginer, "Excavation in Tatarlı Höyük 2009-2010", 128-135.

alan Belen Geçidi'ni kullanarak Amik Ovası'na ulaşılır. Bu geçitlerin dışında, Orta Anadolu'ya ise Ceyhan-İmamoğlu-Kozan-Feke-Saimbeyli-Tufanbeyli-Hanyeri Geçidi üzerinden Develi ovası vasıtasıyla, Girginer'in ifade ettiği gibi "Hitit-Kizzuwatna Kervan Yolu" olarak adlandırılan güzergâhın kullanılarak Orta Anadolu'ya ulaşılmasını mümkündür¹⁰¹. Girginer, Tatarlı Höyük'te yapılan kazılar sonucunda yerleşimde zengin miktarda Koloni Çağı malzemesi ve Hitit Dönemi'ne ait maddi kültür öğelerinin bulunmasının La(hu)wazantiya=Tatarlı eşitlemesini güçlendirdiğini belirtir. Ayrıca, Yeni Assur kralı III. Salmanassar'ın Anadolu'ya düzenlediği seferler arasında Amanos Dağları'nı geçtiği Kisuatni ve Lusanda şehirlerinin ele geçirildiği bilgisini de vurgulayan Girginer, bu bilgilerden yola çıkarak La(hu)wazantiya kentinin, Tatarlı Höyük olma ihtimalinin güçlü olduğunu düşünür¹⁰².

Novák-Ritushauser kentin Çukurova içinde olması gerektiğini Sirkeli Höyük, ya da Girginer'in dediği gibi Tatarlı Höyük olabileceğini ifade eder¹⁰³. 2018 yılında Sirkeli kazılarında üzerinde Lawazantiya yazdığı düşünülen bir amulet bulunmuştur¹⁰⁴. Sirkeli kazılarında bulunan bu amulet her ne kadar taşınabilir bir eser olsa da Sirkeli höyüğün Lawazantiya olma ihtimali atlanmamalıdır.

Yukarıda bahsedilen her iki görüşün dışında, Forlanini iki tane La(hu)wazantiya kentinin olabileceğini düşünür: Forlanini, birinci La(hu)wazantiya kentinin, Kizzuwatna Bölgesi'nde yer alan Tatarlı Höyük olabileceğini ifade eder. Forlanini Lawazantiya=Tatarlı Höyük eşitlemesini yaparken, CTH 628¹⁰⁵ numaralı grupta yer alan Hişuwa Bayramı'ndan yola çıkar. Hişuwa Bayramı'nda Kraliçe Puduhepa İngara – Zunnahara kentine doğru hareket ettiğini, bu güzergâhta İngara-İllipra-Tarşa-Adaniya-Kummanni-Lawazantiya kentleri de yer aldığını ifade eder. Hitit metinlerinden anlaşıldığı kadarıyla Kummanni kentinin yakınından Puruna Irmağı'nın geçtiği ve Kummanni ve Lawazantiya kentlerinin yakın olduğunu bilgisine ulaşılır. Forlanini, eğer Lawazantiya=Tatarlı Höyük, Kummanni=Sirkeli eşitlemeleri kesinleşirse, İngara=Soli, İllipra=Yumuktepe, Tarşa=Tarsus Gözlüküke, Adaniya=Tepebağ Höyük eşitlemelerinin mümkün olabileceğini ifade eder. Diğer La(hu)wazantiya kentinin ise, Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda ticaret merkezi olarak belgelenen, I. Hattuşili Dönemi'nde komuta merkezi olan ve HKM 96 numaralı belgede yer alan

¹⁰¹ Girginer ve Uygur, *Toros ve Amanosların Gölgesinde*, 271.

¹⁰² Girginer ve Uygur, *Toros ve Amanosların Gölgesinde*, 269.

¹⁰³ Novák-Ritushauser, "Kizzuwatna: Archaeology", 138.

¹⁰⁴ Annick Payne tarafından yayına hazırlanmaktadır.

¹⁰⁵ CTH 628.

kentin Yukarı Ülke'nin içinde ya da o bölgeye yakın olabileceğini, dolayısıyla Elbistan Karahöyük olabileceğini düşünür. Fakat iki La(hu)wazantiya kentinin olması durumunun henüz hipotez olduğunu ifade eder¹⁰⁶.

Ünal, Eski Asur Dönemi'nde belgelenen Luhuzatiya ve Hitit Dönemi Lawazantiya kentlerinin farklı kentler olduğunu ve her iki kentinde Gülek Boğazı-Amanoslar arasındaki bölgenin dışında olması gerektiğini belirtir¹⁰⁷. Ayrıca Ünal Eski Asur belgelerinden yola çıkarak Luhuzatiya kentinin Kültepe'nin doğusunda olması gerektiğini, Asur-Kültepe ulaşımını sağlayan güzergâhında; Samsat-Malatya-Kültepe rotası olduğunu belirtir¹⁰⁸. Öne sürdüğü bu verilerden yola çıkan Ünal, Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda ki Luhuzatiya kentinin, Hitit Dönemi Lawazantiyası'na göre daha kuzeyde olması gerektiğini ifade eder. Bu kentlerden bir tanesinin Islahiye ovasında yer alan Gedikli Höyük ya da Araban Höyük olabileceği yönünde görüşünü öne sürer. Ayrıca Ünal Hitit Dönemi'nde Lawazantiya olarak belgelenen kentinde Hurman Deresi¹⁰⁹ kıyısında yer alan Tanır Höyük olabileceğini ve Tanır Höyük'ten de yakın zamanda Geç Hitit Dönemi'ne ait bir yazıtın¹¹⁰ çıktığını ifade eder. Hitit çivi yazılı belgelerinde kentin zengin su kaynaklarına sahip olduğu ve kentin yakınında Alda ve Tamanna isimli nehirlerin geçtiği bilgisi yer aldığından, Tanır Höyüğün Lawazantiya olabileceğini ve Hurman Deresi'nin de Tamanna ırmağı olabileceği yönünde

¹⁰⁶ Massimo Forlanini, "How to Infer Ancient Roads and Itineraries from Heterogeneous Hittite Texts: The Case of the Cilician (Kizzuwatnean) Road System", *Kaskal Rivista di Storia, ambienti e culture del Vicino Oriente Antico*, Volume 10, (2013): 8; Massimo Forlanini, "Some Hurrian Cult Centres-North of the Taurus and the Travels of the Queen", *Studia Asiana* 9, (2015): 27-37.

¹⁰⁷ Ahmet Ünal, "Paylaşılamayan Kraliçe Puduhepa ve Memleketi Kayıp Kent Lawazantiya", *Stratejik Kalkınmada Kent Değerleri Sempozyumu*, (Osmaniye: Osmaniye-Korkut Ata Üniversitesi Yayınları, 2016), 19-24.

¹⁰⁸ Ahmet Ünal, "Paylaşılamayan Kraliçe Puduhepa ve Memleketi Kayıp Kent Lawazantiya", 19-24.

¹⁰⁹ Bkz. Figür 4.

¹¹⁰ Tanır yazıtının Kahraman Maraş sınırları içerisinde yer alması sebebiyle, Gurgum krallığı ile bağlantılı olduğu fikri akla gelir, fakat yazıtta okunabilen işaretler göz önüne alındığında MAx(LL)-ZI olarak okunduğunu dolayısıyla Geç Hitit krallıklarından Melid krallığı ile bağlantılı olduğu kabul edilir. Yazıt hakkında detaylı bilgi için bkz. Meltem Doğan-Alparslan, Metin Alparslan, "Kahramanmaraş'ta Tanır'da Bulunan Luwi Hiyeroglifli Bir Yazıt: Önrapor/Preliminary Report on a Stele Recorded at Kahramanmaraş Tanır with an Inscription in Luwian", *TUBA-AR* 14, (2011): 317-322; Meltem Doğan-Alparslan ve Metin Alparslan, "A New Luwian Rock Inscription from Kahramanmaraş", Alice Mouton - Ian Rutherford - Ilya Yakubovic, (ed.) *Luwian Identities Culture, Language, Religion Between Anatolian and the Aegean* (Leiden-Boston: Brill, 2013), 215-233.

görüşünü belirtir¹¹¹. Ayrıca bölgede yapılan yüzey araştırmalarından elde edilen MÖ ikinci binyıla ait keramiklerin varlığı da bölgede MÖ ikinci binyıla ait yerleşmenin olabileceğine işaret eder¹¹².

Yapılan bu çalışmada La(hu)wazantiya Kenti'nin, Asur Ticaret Kolonileri Çağı kentlerinden Hur(a)ma ve Şalahşuwa kentlerinin Maraş dolaylarında olduğu düşünülmesi sebebiyle ve I. Hattuşili 'nin (MÖ 1650-1620) Suriye seferleri sırasında Urşu Kuşatması'nı La(hu)wazantiya kentinden yönetmesi, Urşu'nun ise Gaziantep dolaylarında aranması nedeniyle¹¹³ ve Elbistan Ovası'nın Amik Ovası ve İslâhiye Ovası vasıtasıyla Kuzey Suriye'ye bağlanması, Hititlerin düzenlediği Kuzey Suriye seferleri sırasında bu rotayı takip ettiği düşünülmesi sebebiyle kentin Elbistan-Karahöyük ile eşitlenebileceği düşünülür. Ayrıca, Hitit Kralı Telipinu Dönemi'nde Kizzuwatna Devleti ile yapılan İşputahşu Antlaşması'nda Kizzuwatna Devleti'nin bağımsız bir statüde olması¹¹⁴ ve bu dönemde La(hu)wazantiya kentinin Hitit kontrolü altında olması nedeniyle, kentin Çukurova bölgesinin dışında olabileceğini akıllara getirir. II./III. Tuthaliya (MÖ1380-1355) dönemine tarihlendirilen HKM 96 numaralı mektubun verdiği bilgiler de bu durumu destekler niteliktedir. Yukarıda sayılan bu sebeplerden yola çıkılarak, yapılan bu çalışmada kentin Yukarı Ülke dolaylarında olması gerektiği, Elbistan Karahöyük'ün ve Tanır Höyük'ün hem su kaynakları bakımından zengin olması hem de bulunduğu coğrafi konumunun uygun sebebiyle kentin Elbistan dolaylarında aranması gerektiği kabul edilir. Ayrıca La(hu)wazantiya'nın lokalizasyonu için önerilen tekliflerden, La(hu)wazantiya=Elbistan eşitlenmesinin diğer görüşlere göre ön planda olduğu, lokalizasyonun yapılması için bahsedilen yerleşimlerden ve bağlantılı kazılardan daha fazla arkeolojik ve filolojik belgenin çıkması gerektiği kabul edilir.

¹¹¹ Ahmet Ünal, "Paylaşılmayan Kraliçe Puduhepa ve Memleketi Kayıp Kent Lawazantiya", 19-24.

¹¹² Bkz. Konyar, "İlk Tunç Çağı'ndan Orta Demir Çağı'na Kadar Kahramanmaraş", 125-157.

¹¹³ Del Monte-Tischler, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 475-476; Del Monte, *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte*, 475-476; Engin, "Urşu/Urşum için bir Lokalizasyon Önerisi: Gaziantep-Kale Höyüğü", 87-101.

¹¹⁴ Çeviri için bkz. Elena Devecchi, *Trattati internazionali ittiti*, 63-65. Antlaşma hakkında detaylı bilgi için ise, bkz. Horst Klengel, "İşputahşu", *Reallexikon der Assyriologie* 5, (1976-1980): 199; Klengel, *Geschichte Des Hethitischen Reiches*, 78-81; Freu, "De L'indépendance À L'annexion Le Kizzuwatna et le Hatti aux XVIe et XVe siècles avant notre ère", 15-17; Ahmet Ünal, *Hititler Devrinde Anadolu I*, (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2002), 128-129; Bryce, *The Peoples and Places*, 104-106; Ünal ve Girginer, *Kilikya-Çukurova ilk Çağlardan Osmanlılar Dönemine Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji*, 126-127; Van den Hout, "Hitit Krallığı ve İmparatorluğu'nun Kısa Tarihi / A Short History of the Hittite Kingdom and Empire", 26.

KAYNAKÇA

- Alp, Sedat. *Hethitische Briefe aus Maşat-Höyük*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1991.
- Alparslan, Metin. "Yazılı Belgeler Işığında Hitit Devleti ile Ege Dünyası Arasındaki Siyasal İlişkilere Toplu Bakış." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2000.
- Alparslan, Metin. *Eski Anadolu'da Ticaret (MÖ II. Binyıl)*, İstanbul: Ege Yayınları, 2010.
- Alparslan, Metin. "The Upper Land: Borders of a Political and Geographical Landscape", Metin Alparslan (ed.), *Places and Spaces in Hittite Anatolia I: Hatti and the East Proceedings of an International Workshop on Hittite Historical Geography in İstanbul, 25th-25th October 2013*, İstanbul: Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, 2017a. 177-185.
- Alparslan, Metin. "The Upper Land, İşuwa-Malatiya and Azzi-Hayaşa", Mark Weeden - Lee Z. Ullmann (ed.), *Hittite Landscape and Geography*, Brill, Leiden-Boston, (2017b): 209-219.
- Archi, Alfonso. "Middle Hittite-Middle Kingdom", Gary Beckman, R. Beal, G. McMahon (ed.), *Hittite Studies in Honor of Harry A. Hoffner jr. on occasion of his 65th Birthday*, Winona Lake Indiana: Eisenbrauns, 2003. 1-13.
- Barjamovic, Gojko. *A Historical Geography of Anatolia in the Old Assyrian Colony Period*, Copenhagen: Museum Tusulanum Press, 2011.
- Beal, Richard. "The History of Kizzuwatna and the Date of the Şunaşşura Treaty", *Orientalia* 55, (1986): 424-445.
- Beckman, Gary. "The Siege of Urşu Text (CTH 7) and Old Hittite Histotigraphy", *Journal of Cuneiform Studies* 47, (1995): 23-34.
- Beckman, Gary. *Hittite Diplomatic Texts*, Atlanta: Scholar Press, 1996.
- Beckman, Gary. "The Ritual of Palliya of Kizzuwatna (CTH 475)", *Journal of Ancient Near Eastern Religions* 13, (2013): 113-145.
- Belmonte Marín, Juan, A. *Die Orts und Gewässernamen der Texte aus Syrien im 2. Jt. V. Chr., (Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes= RGTC 12/2)*, Wiesbaden: Ludwig Reichert Verlag, 2001.
- Bordeuil, Pierre - Dennis, Pardee. *A Manual of Ugarit*, Indiana: Eisenbrauns, 2009.
- Bossert, Helmuth Theodor. "Die Göttin Hepat in den Hieroglyphen-Hethitischen Texten", *Belleten* XV, (1951): 315-332.
- Bryce, Trevor. *Kingdom of the Hittites*, Oxford: Oxford University Press, 2005.
- Bryce, Trevor. *The Peoples and Places of Ancient Western Asia The Near East from the Early Bronze to fall of the Persian Empire*, New York: Routledge, 2009.
- Çifçi, Ali. "MÖ İkinci Binyılda Elbistan Ovası ve Çevresi ", Oğuz Tekin – Mustafa Hamdi Sayar – Erkan Konyar (ed.), *Tarhan Armağanı M. Taner Tarhan'a Sunulan Makaleler*, İstanbul: Ege Yayınları, 2013. 143-157.

- Darga, Muhibbe. *Anadolu'da Kadın On Bin Yıldır Eş, Anne, Tüccar, Kraliçe*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013.
- Del Monte, Giuseppe, F. *Die Orts-Gewässernamen der Hethitischen Texte, (Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes= RGTC 6/2)*, Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert, 1992.
- Del Monte, Giuseppe, F.-Johann, Tischler. *Die Orts- Gewässernamen der Hethitischen Texte, (Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes= RGTC 6)*, Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert, 1978.
- Desideri, Paulo-Margaritte, Jasink. *Cilicia Dall'etadi Kizzuwatna alla conquista macedone*, Torino: Le Lettere, 1990.
- Devecchi, Elena. *Trattati internazionali ittiti*, Brescia, 2015.
- Dinçol, Belkis. "Über die Probleme der Absoluten Datierung der Herrschaftsperioden der Hethitischen Könige nach den philologischen und gyplitischen Belegen, Strukturierung und Datierung in der Hethitischen Archäologie/Structuring and Dating in the Hittite Archaeology", *Byzas* 4, (2006):19-32.
- Doğan-Alparslan, Meltem. *Hitit Kralı II. Muwatalli: Kişiliği ve İcraatı Filolojik Belgeler Işığında*, İstanbul: Ege Yayınları, 2012.
- Doğan-Alparslan, Meltem – Alparslan, Metin. "Kahramanmaraş'ta Tanır'da Bulunan Luwi Hieroglifli Bir Yazıt: Önrapor/Preliminary Report on a Stele Recorved at Kahramanmaraş Tanır with an Inscription in Luwian", *TUBA-AR* 14, (2011): 317-322.
- Doğan-Alparslan, Meltem – Alparslan, Metin. "A New Luwian Rock Inscription from Kahramanmaraş", Alice Mouton, Ian Rutherford, Ilya Yakubovic, (ed.), *Luwian Identities Culture, Language, Religion Between Anatolian and the Aegan*, Leiden-Boston: Brill, 2013. 215-233.
- Doğan-Alparslan Meltem – Alparslan Metin – Pelvanoğlu Tolga. "Kutsal Bir Hitit Kenti Arinna ve Lokalizasyonuna Dair Bazı İpuçları", Murat Arslan-Ferit Baz, (ed.) *Arkeoloji, Tarih ve Epigrafi'nin arasında Prof. Dr. A. Vedat Çelgin'in 68. Doğum Günü Onuruna Makaleler*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2017. 261-270.
- Engin, Atilla. "Oylum Höyük için Lokalizasyon Önerisi: Ulisum/Ulis/İllis A Localisation Proporsal for Oylum Höyük: Ulisum/Ulis/İllis" Atilla Engin – Barbara Helwing – Bora Uysal (ed.), *Armizzi Engin Özgen'e Armağan Studies in Honor of Engin Özgen*, Ankara: Asitan, 2014. 129-149.
- Engin, Atilla. "Urşu/Urşum için bir Lokalizasyon Önerisi: Gaziantep-Kale Höyüğü", *Samsat'tan Acemhöyüğe Eski Uygurlukların İzinde Aliye Öztan'a Armağan/ From Samosata to Acemhöyük Trailing the Ancient Civilizations Studies Presented to Honour of Aliye Öztan*, (2017): 87-101.
- Ferrandi, Carolina. "The Ritual of Palliya, King of Kizzuwatna (CTH 475): Some Addenda to It's Textual Reconstruction", *KASKAL Rivista di Storia, ambienti e culture del Vicino Oriente Antico*, Volume 12, Firenze, (2015):183-197.

- Forlanini, Massimo. "How to Infer Ancient Roads and Itineraries from Heterogeneous Hittite Texts: The Case of the Cilician (Kizzuwatnean) Road System", *Kaskal Rivista di Storia, ambienti e culture del Vicino Oriente Antico*, Volume 10, Firenze, (2013): 1-34.
- Forlanini, Massimo. "Some Hurrian Cult Centres-North of the Taurus and the Travels of the Queen", *Studia Asiana* 9, Firenze, (2015): 27-37.
- Freu, Jacques. "De L'indépendance À L'annexion Le Kizzuwatna et le Hatti aux XVIe et XVe siècles avant notre ère", *La Cilicie: Espaces et Pauvoirs Locaux Actes de La Table Ronde Internationale İstanbul 2-5 Novembre 1999*, İstanbul, (2001): 13-30.
- Freu, Jacques. *Historie Politique Du Royaume D'Ugarit*, Association KUBABA, Université de Paris I Panthéon-Sorbonne, Paris, 2006.
- Garelli, Pauloi. *Les Assyriens en Cappadoce*, Université de Paris I, Maisonneuve, Paris, 1963.
- Gargstang, John- Oliver, R., Gurney. *The Geography of the Hittite Empire*, London, 1959.
- Girginer, Serdar. "Excavation in Tatarlı Höyük 2009-2010", *AnMed* 9, (2001): 128-135.
- Girginer, Serdar. "Tatarlı Höyük Anadolu Arkeolojisi", *Aktüel Arkeoloji* 15, (2010): 74-84.
- Girginer, Serdar - Haluk, Uygur. *Toros ve Amanosların Gölgesinde Kültürlerin Buluştuğu Nokta Kilikya*, İstanbul: Homer Yayınları, 2014.
- Grayson, A., Kirk. *Assyrian Rulers of the Early First Millenium BC I (1114-859)II (858-745)*, Toronto: University of Toronto Press, 1996.
- Groddek, Detlev, D. "Prolegomena zum Ritual des Pallija (CTH 475)", *Hethitica XIV 25 anniversaire de la collection (1972-1997)*, Louvain-La-Neuve, (1999): 28-33.
- Goetze, Albrecht. *Kizzuwatna and The Problem of the Hittite Geography*, Yale New Haven: University Press, 1940.
- Gökçek, Gürkan L. *Asurlular*, Ankara: Bilgin Kültür ve Sanat Yayınları, 2015.
- Günbattı, Cahit. *Kültepe-Kaniş Anadolu'da İlk Yazı, İlk Belgeler*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri, 2012.
- Günbattı, Cahit. *Harsamna Kralı Hurmeli'ye Gönderilen Mektup ve Kaniş Kralları/ The Letter sent to Hurmeli King of Harsamna and the Kings of Kaniş*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.
- Güterbock, Hans G. "Die Historische Tradition und ihre Literarische Gestaltung bei Babyloniern und Hethitern bis 1200", *Zeitschrift für Assyriologie* 44, (1938): 45-149.
- Haas, Volkert. *Geschichte der Hethitischen Religion*, Leiden, New York, Köln: Brill, 1994.

- Hawkins, David. *Corpus of Hieroglyphic Luwian Inscriptions, Volume. I: Inscriptions of the Iron Ages*, Berlin-New York: Walter de Gruyter, 2000.
- Hawkins, David. "Die Erben des Grossreiches I", *Hethiter und ihr Reich*, (2002a): 56-62.
- Hawkins, David. "Die Erben des Grossreiches II", *Hethiter und ihr Reich*, (2002b): 264-274.
- Hawkins, David. "Die Inschrift des Aziwatasvom Karatepe", *Texte aus der Umwelt des Alten Testaments*, (2005): 156-159.
- Hawkins, David-Mark, Weeden. "Kizzuwatna and the Europhates States: Kummaha, Elbistan, Malatya: Philology", Mark Weeden - Lee Z. Ullmann (ed.), *Hittite Landscape and Geography*, Leiden-Boston: Brill 2017, 281-295.
- Hirsch, Hans. "Lahuwazantiya/Luhuzattija", *RIA 6*, 1980-(1983): 335-336.
- Hoffmann, Inge. *Der Erlass Telipinus*, Heidelberg, 1984.
- Kammenhuber, Annelies. "Die Hethitische Geschichtsschreibung", *Saeculum 9*, (1958), ss. 136-155.
- Kempinski, Ahoron. *Syrien und Palästina (Kanaan) in der letzten Phase der Mittelbronze IIB-Zeit (1650-1570 v. Chr)*, Wiesbaden, 1983.
- Klengel, Horst. "İşputahšu", *RIA 5*, Berlin-New York, (1976-1980): 199.
- Klengel, Horst. *Geschichte Des Hethitischen Reiches*, Leiden: Brill, 1999.
- Klengel, Horst. "Die Geschichte des Hethitischen Reiches", *Die Hethiter und Ihr Reich. Das Volk der 1000 Götter*, (2002): 62-73.
- Kloekhorst, Alvin. *Etymological Dictionary of the Hittite Inherited Lexicon*, Leiden-Boston: Brill, 2008.
- Konyar, Erkan. "İlk Tunç Çağı'ndan Orta Demir Çağı'na Kadar Kahramanmaraş", *Dağların Gazeli Maraş*, F. Özdem (ed.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010. 125-157.
- Köroğlu, Kemalettin. *Eski Mezopotamya Tarihi*, İstanbul; İletişim Yayınları, 2006.
- Köroğlu, Kemalettin. "Anadolu'da ki Yeni Aşşur Dönemi Stelleri ve Kaya Kabartmaları/ Neo-Assyrian Rock Reliefs and Cuneiform Text from Anatolia", Kemalettin Köroğlu – Selim Ferruh Adalı (ed.), *Aşşurlular Dicle'den Toroslar'a Tanrı Aşşur'un Krallığı/ The Assyrians Kingdom of the God Aşşur from Tigris to Taurus*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2018. 162-208.
- Mieroop, Marc Van de. *A History of the Ancient Near East ca. 3000-323 BC*, Malden: Blackwell Publishing, 2004.
- Müller-Karpe, Vuslat-Andreas, Müller-Karpe. "Kayalıpınar/Kayalıpınar", Meltem Doğan-Alparslan – Metin Alparslan (ed.), *Hittiter Bir Anadolu İmparatorluğu/ Hittites an Anatolian Empire*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013. 282-287.
- Nashef, Khaled. *Rekonstruktion der Reiserouten zur zeit der Altassyrischen Handelsniederlassungen*, Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert, 1987.

- Nashef, Khaled. *Die Orts- Gewässernamen der altassyrischen Zeit (Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes= RGTC 4)*, Wiesbaden: Dr. Ludwig Reichert, 1991.
- Novák, Mirko – Rituschauser, Susanne. "Kizzuwatna: Archaeology", Mark Weeden - Lee Z. Ullmann (ed.), *Hittite Landscape and Geography*, Leiden-Boston: Brill, 2017. 134-146.
- Otten, Heinrich. Die Apologie Hattušiliš III, *Studien zu den Boğazköy-Texten 24*, Wiesbaden: Harrasowitz, 1981.
- Öz, Esmâ. *Kültepe Metinleri Işığında Eski Anadolu'da Tarım ve Hayvancılık*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.
- Özgüç, Tahsin. *Kültepe Kaniš/Neša The earliest international trade center and oldest capital city of the Hittites*, İstanbul: The Middle Eastern Culture Center in Japan, 2003.
- Pedersén, Olof. *Archives and Libraries in the Ancient Near East 1500-300 B.C.*, Maryland: Bethesda, 1998.
- Peker, Hasan. "Suriye Üzerinde Hitit Hâkimiyetinin Kurulması: M.Ö. II. Binyılda Eski Yakınoğu'da Süper Güçler ve Küçük Devletler." Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2009.
- Peker, Hasan. "Hitit Devleti'nin Uluslararası İlişkileri ve Politik Enstrümanları: Savaş ve Diplomasi/International Relationships and Political Instruments of the Hittite State: War and Diplomacy", Meltem Doğan-Alparslan - Metin Alparslan (ed.), *Hititler Bir Anadolu İmparatorluğu/ Hittites an Anatolian Empire*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013. 64-78.
- Pelvanoğlu, Tolga. "MÖ İkinci Binyılda Kizzuwatna Tarihi ve Tarihi Coğrafyası." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2017.
- Rutishauser, Susanne. "Siedlungskammer Untersuchungen Siedlungsentwicklung der Bronze und Eisenzeit", *Altorientalische Forschungen*, 44/2, (2017): 121-149.
- Saadé, Gabriel. *Ougarit Métropole Cananéenne*, Beirut: Imprimerie Catholique, 1979.
- Schachner, Andreas. *Hattuscha auf der Suche nach Grossreich der Hethiter*, C.H. Beck, München, 2011.
- Singer, Itamar. *Muwatalli's Prayer to the Assembly of Gods Through the Storm-God of Lightning (CTH 381)*, Atlanta-Georgia: Scholars Press, 1996.
- Singer, Itamar. *A Political History of Ugarit*, Leiden-Boston-Köln: Brill, 1999.
- Singer, Itamar. *Hittite Prayers*, Atlanta-Georgia: Society of Biblical Literature, 2002.
- Tischler, Johann, *Hethitisches Handwörterbuch*, Innsbruck, 2008.
- Uysal, Bora-Ali, Çifçi. "Elbistan Karahöyük Kazısı 2015", 38. *Kazı Sonuçları Toplantısı 2. Cilt*, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, (2017): 35-46.

- Uysal, Bora - Ali Çiğçi. "Elbistan Karahöyük Kazısı 2016", *39. Kazı Sonuçları Toplantısı 2. Cilt*, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, (2018): 569-578.
- Ünal, Ahmet. *Hattuşili III Teil I-Teil II*, Heidelberg: Carl Winter, 1974.
- Ünal, Ahmet. *Hititler Devrinde Anadolu I*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2002.
- Ünal, Ahmet. *Multilinguales Handwörterbuch des Hethitischen/ A Concise Multilingual Hittite Dictionary/ Hititçe Çok Dilli El Sözlüğü Vol. 1*, , Hamburg: Verlag Dr. Kovaç, 2007.
- Ünal, Ahmet, "Paylaşılmayan Kraliçe Puduhepa ve Memleketi Kayıp Kent Lawazantiya", *Stratejik Kalkınmada Kent Değerleri Sempozyumu*, Osmaniye-Korkut Ata Üniversitesi Yayınları, Osmaniye, (2016): 19-24.
- Ünal, Ahmet – Girginer, Serdar. *Kilikya-Çukurova ilk Çağlardan Osmanlılar Dönemine Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji*, , İstanbul: Homer Yayınları, 2007.
- Van Den Hout, Theo. "Hitit Krallığı ve İmparatorluğu'nun Kısa Tarihi / A Short History of the Hittite Kingdom and Empire", Meltem Doğan-Alparslan - Metin Alparslan (ed.), *Hititler Bir Anadolu İmparatorluğu/ Hitites an Anatolian Empire*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2013. 22-48.
- Wegner, Ilse. "Lahuwazantiya/Luhuzattija", RIA 6, Berlin-New York, (1980-1983): 435-436.
- Yiğit, Turgut. "Eski Anadolu Kentlerinden Luhuzatia / Lawazantiya'nın Tarihi ve Lokalizasyonu Üzerine", *Belleten LXI*, (1997): 1-14.

KISALTMALAR

BIN	Babylonian Inscriptions in the Collection of J.B. Nies, New Haven.
Bkz	Bakınız
bkz	Bakınız
CCT	Cuneiform Texts from Cappadocian Tablets in the British Museum, London.
CTH	Catalogue des Textes Hittites, Paris.
Dpn	Dipnot.
KBo	Keilschrifttexte aus Bogazkoi, Berlin, 1916, vd.
KUB	Keilschrifturkunden aus Bogazkoi, Berlin, 1921, vd.
RGTC	Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes, Wiesbaden, 1977, vd.
RIA	Reallexikon der Assyriologie, Berlin-Leipzig, 1921, vd.
StBoT	Studien zu den Boğazköy-Texten, Wiesbaden, 1965, vd.

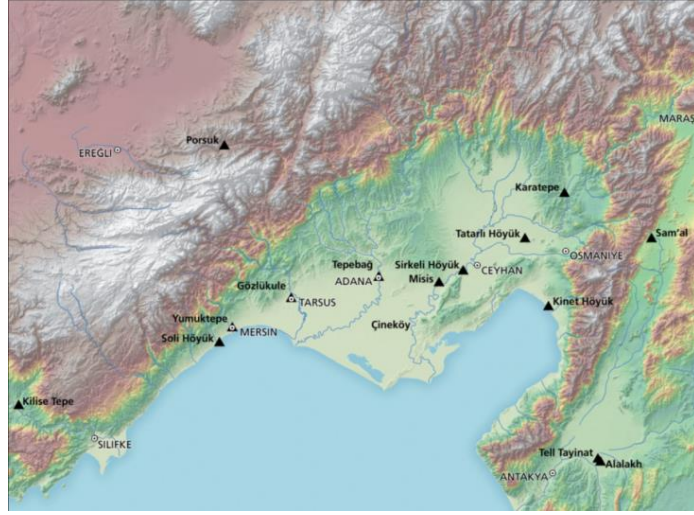
FİĞÜRLER

	Kizzuwatna	Hatti	Alalah	Mittani	Mısır
	İşputahšu	Telipinu			
1500	Eheya	Tahurwaili		I.Šuttarna	
		Alluwamna			
	Paddatiššu	II. Hantili			
	Palliya	II. Zidanta	İdrimi	I.Parattarna	III. Thutmosis
	Talzu	II. Huzziya		Paršatatar	
		I.Muwatalli			
	Şunaššura	I./II. Tuthaliya	Niqmepa II. İlimilimma	I.Şauštatar	II.Amenhotep
1400		I.Arnwanda		II. Parattarna	IV. Thutmosis
				I.Artatama	III. Amenhotep
1390				II.Šuttarna	
1380		II./III. Tuthaliya		Artaššumara	
				Tušratta	

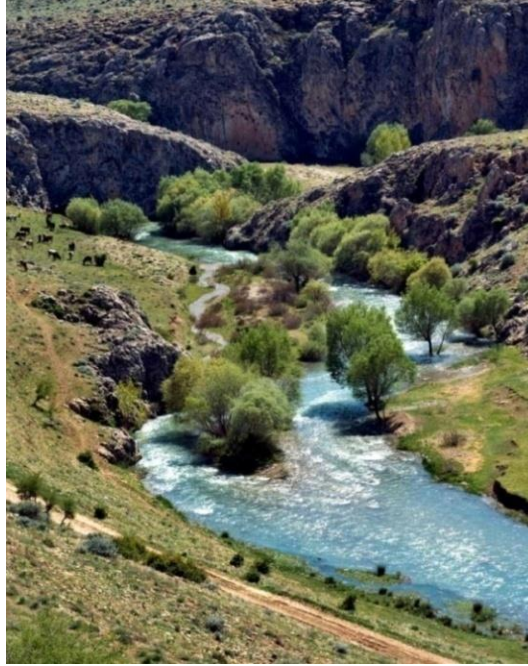
Figür 1: Kizzuwatna Kralları ve çağdaşları (Peker, *Suriyede'ki Hitit hâkimiyeti*, s. 81).

Figür 2: MÖ 2. Binyılda Anadolu Haritası (Alparslan, *Yazılı Belgeler Işığında Hitit Devleti ile Ege Dünyası Arasındaki Siyasal İlişkilere Toplu Bakış*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2000).

Figür 3: Çukurova Bölgesi'nde yer alan MÖ İkinci ve Birinci binyıl yerleşmelerini gösteren harita (Ritushauser, "Siedlungskammer Untersuchungen Siedlungsentwicklung der Bronze und Eisenzeit", *Altorientalische Forschungen*, 44/2, (2017), ss.123).

Figür 4: Hurman Deresi (Konyar, İlk Tunç Çağı'ndan Orta Demir Çağı'na Kadar Kahramanmaraş, *Dağların Gazeli Maraş*, F. Özdem (Haz.), Yapıkredi Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 137).